התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
יש יותר מדרך אחת להיות יהודי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר
ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 **קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4**
טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207
דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net
אתר אינטרנט : www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית
פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

ד"ר גבריאל אלכסנדר: דבר תורה
קהילת "הר אל" ירושלים
ערב שבת פרשת משפטים תש"ע
כ"ח בשבט תש"ע, 12 בפברואר 2010

שבת שלום,

"וכל העם רואים את הקולות, ואת הלפידים, ואת קול השופר, ואת ההר עשן; וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק." כך מסופר בפרשת "יתרו", פרשת השבוע שעבר, אחר פירוט "עשרת הדברות". ובהמשך, "ויעמוד העם מרחוק, ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים."(**שמות**, כ:15, בדילוגים)

לקראת סיכום פרשת "משפטים", פרשת השבוע, נכללה גרסה נוספת של סיפור זה. שם, בתחילת פרק כ"ד נמסר, "ואל משה אמר [האלהים]: עלה אל ה', אתה ואהרן, נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל, והשתחויתם מרחוק. (...) ויבוא משה [אחר שחזר מהמפגש שלו עם האלוהים], ויספר לעם את כל דברי ה', ואת כל המשפטים, ויען כל העם קול אחד ויאמרו: כל הדברים אשר דבר ה' - נעשה! (שם, כד: 1-3)

"כל הדברים אשר דבר ה'", אלה מפורטים בפרקים כ"א – כ"ג בספר **שמות**, חלקיה העיקריים של פרשת "משפטים". ומהם "אלה המשפטים אשר תשים לפניהם", כפי שנאמר בתחילת הפרשה (שם, כא:1)? אלה עיקרי המשפט העברי, עקרונות המשפט היהודי, ובפרט דינים, ציוויים והלכות המתקדמות ביחסים בין אדם לחברו.

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
יש יותר מדרך אחת להיות יהודי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר
ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 **קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4**
טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207
דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net
אתר אינטרנט : www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

למשל, מפורטים שם,

- דיני העבד העברי;
- דיני האמה העבריה;
- דיני נפשות;
- דיני נזקי גוף;
- חוקים שונים נגד מנהגי עובדי אלילים;
- מצוות לטובת הדלים והאביונים;
- עקרונות של צדק חברתי כלפי כל אדם;
- צווים באשר ליחס ראוי לגרים;
- מצוות על יראת כבוד כלפי האלהים וראשי העם,

ולא הוזכר כאן כל המכלול.

אמר על כך ישעיהו לייבוביץ בשיחותיו על פרשות השבוע, "עשרת הדברות" הן התורה אשר ניתנה במעמד יחיד, מעמד אחד, לישראל (אף כי היה צורך לחקוק אותן פעמיים באבן, בלוחות הברית). ואילו הפירוט המופיע בפרשת "משפטים", זאת התורה אשר עם-ישראל חייב לחיות על-פיה דורות על דורות, עד עצם היום הזה.

אחר עיון בדבריהם של חוקרי מקרא ופרשנים שונים מצאתי כי דווקא אליה שמואל הרטום, בפרוש שלו אשר הועידו לתלמידי מערכות החינוך הממלכתי בישראל, כאשר זאת עוד העניקה משנה חשיבות להוראת התנ"ך (ואשר בשוגג נהגנו לקרא לו "הפרוש של קאסוטו"), הצליח לתמצת במספר משפטים את חשיבות החוקים המפורטים ב"פרשת משפטים". ושם כתב הרטום (לערך),

> "משפטים אלו דומים לחוקי עמים אחרים של המזרח הקדמון הידועים לנו, ובמיוחד של האשורים, הבבלים והחתים, מקצתם מתקופות שקדמו לזמן יציאת מצרים. אולם, קיים הבדל עקרוני בין חוקי שאר העמים ובין משפטי התורה: בעוד שחוקי העמים מיוסדים על מנהג מקובל או נובעים מרצונו של מלך מחוקק, במשפטי התורה מתבטא רצונו של האל היחיד, השולט על העולם כולו, שקבע אותם [את המשפטים/החוקים הללו] כתנאי לברית אשר כרת עם עמו, עם הסגולה. (...) לפי התורה [המשיך שם הרטום], אין קיימים חיים דתיים מובדלים מחיים חילוניים. אלא, מכיוון שכל המצוות נובעות מהאלוהים, נודע לכולן [גם המצוות העוסקות ביחסים בין אדם לחברו, רוצה לומר הציוויים "החילוניים"] ערך דתי."

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
יש יותר מדרך אחת להיות יהודי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר
ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 **קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4**
טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207
דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net
אתר אינטרנט : www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית
פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

במילים אחרות, התפיסה היהודית ייחודית בכך, שכל מצווה, כל חוק ומנהג, יש בו זיק אלוהי, והוא מהותי לקיומה של הברית בין העם לבין אלוהיו, בין היחיד היהודי המאמין לבין אלוהיו. גישה זאת, היא המעניקה ביהדות תוקף ומעמד דתי גם לאותם חוקים המכונים "הומניסטיים" או "אוניברסאליסטיים".

השקפה זאת אומרת דבר נוסף: כדי שאהיה יהודי מאמין ונאמן לערכי אבותיי, אינני חייב דווקא להקפיד בשמירת הלכות ובמצוות פולחן, אלא עלי להעניק תשומת לב עליונה לכיבודם של עיקרי ההתנהגות הראויה בין אדם לאדם. למשל, עלי, כיהודי, להיות תמיד מודע לציווי, המופיע בפרשת "משפטים", "כל אלמנה ויתום לא תענון."(שם, כב:20-21) או, "לא תטה משפט אביונך בריבו. מדבר שקר תרחק, ונקי וצדיק אל תהרוג, כי לא אצדיק רשע. [ובהמשך] ושוחד לא תיקח, כי השוחד יעוור פקחים ויסלף דברי צדיקים. וגר לא תלחץ, ואתם ידעתם את נפש הגר, כי גרים הייתם בארץ מצרים."(שם, כג:6-9)

אבותיה של היהדות הרפורמית אהבו עיקרים אלה וביקשו לעשות אותם למהות העניין. העובדה שפרשת "משפטים" באה אחרי "עשרת הדברות" ולמעשה אחרי ביטול התוקף למקום הפלחן היחיד לאלהים בירושלים, ראו אלה כהוכחה לצדקת דרכם. אכן, פרשת "יתרו" מסתיימת, ולמעשה תחילת סקירת עיקרי המשפטים שהאלוהים דורש מעמו לקיים מתחילה, עם ההצהרה, "לא תעשון אתי אלוהי כסף ואלוהי זהב, לא תעשו לכם. מזבח אדמה תעשה לי, וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך, את צאנך ואת בקרך, בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך."(שם, כ:20-21) רוצה לומר, או כך ביקשו אבותיה של הרפורמה, של הקדמה ביהדות להבין, האלהים אינו זקוק, או אף אינו רוצה, בפלחן הממוסד. או, כפי שמיכאל מאיר, חוקר תנועת הרפורמה ביהדות כתב בספרו, "הרעיון שאמונה דתית טהורה היא מוסרית במהותה, נעשה במהרה ליסוד מוסד, מבחינה תיאורטית ומעשית גם יחד, של התנועה הרפורמית [של היהדות המתקדמת].

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
יש יותר מדרך אחת להיות יהודי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר
ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 **קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4**
טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207
דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net
אתר אינטרנט : www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

זאת הגישה, השקפת העולם היהודית "המתוקנת", "המתקדמת", אלה הערכים שהאבות המייסדים של התנועה בישראל, כך גם של קהילת "הר אל", ביקשו להדגיש. אלה הערכים אשר בערו בעצמותיהם, כך גם בנפשו של שלום בן-חורין, ממייסדי הקהילה. עבור כך ביקשו לפעול בישראל, להציב אלטרנטיבה ערכית, מוסרית ותוכנית, לגישה האורתודוקסית המקובלת או השכיחה כאן.

כאשר אחד העם ביקר את הגישה האוניברסליסטית וההומניסטית של חלק מאבותיה של התנועה הציונית, הוא נרתע מהאפשרות שהחברה היהודית החדשה עקב שאיפת החידוש שבה, תבטל עצמה מפני החברה הנכרית, תחליש מעט מעט את ערכיה היהודיים המסורתיים. אך חשש זה ניתן להפוך על הראש.

אני סמוך ובטוח שבבית המדרש לרבנים מתקדמים כאן בירושלים, ב- HUC, נעשית עבודת קודש. אני משוכנע ללא ספק, שאם האבות המייסדים של התנועה בישראל היו יודעים על העניין בתוכנית הישראלית להכשרתם של רבנים מתקדמים גדל כמעט מדי שנה בשנה, הם היו חשים סיפוק על הצלחותיהם החלוציות. אך אני מצר, שפעמים רבות מדי כאשר אני מקשיב לדבריהם של רבנים אלה, יש בהם התבטלות עצמית בפני ערכיה, הוגיה ורבניה המובהקים של היהדות האורתודוקסית-החרדית הישראלית. לא שם מצויים שורשינו. לא שם מצוי בסיס הרפורמה ביהדות. לא לצורך עשיית רפורמה בערכי היהדות האורתודוקסית או החרדיות הישראלית קיימת התנועה ליהדות מתקדמת בישראל. הקהילות של היהדות המתקדמת לא נועדו, על פי השקפתי, להגיש גרסת light של "חרדיות ישראלית". אלא, אנו כאן כדי להציב אלטרנטיבה ערכית ומוסדית, אלטרנטיבה מקורית, ישראלית ושורשית, אשר ערכיה המהותיים מצויים בשפע במקרא, כך גם בפרשת "משפטים".

"ונגש משה לבדו אל ה', והם לא יגשו, והעם לא יעלו עמו. ויבוא משה ויספר לעם את כל דברי ה', ואת כל המשפטים, ויען כל העם קול אחד ויאמרו: כל הדברים אשר דבר ה' - נעשה! (שם, כד: 1-3)

שבת שלום!